

Moksleivių kūrybiškumo ugdymas muziejų edukacine veikla

Asta Širiakovienė

Docentė socialinių mokslų
(edukologijos) daktarė
Šiaulių universiteto
Meno edukologijos katedra
P. Višinskio g. 25, LT-76351 Šiauliai
Mobil. tel. (8699) 2 79 15
El. paštas: sasta23@gmail.com

Rasa Pocevičienė

Docentė socialinių mokslų
(edukologijos) daktarė
Šiaulių universiteto
Edukologijos katedra
P. Višinskio g. 25, LT-76351 Šiauliai
Mobil. tel. (8612) 6 84 06
El. paštas: rasa.pocevicienne@gmail.com

Straipsnyje aptariamos muziejaus edukacinės aplinkos teikiamos mokinių ugdymo organizavimo galimybės. Pateikiama pedagogų požiūrio į muziejų edukacinę veiklą analizė, atskleidžiant mokinių kūrybiškumo tobulinimo prielaidas. Taip pat pateikiama Šiaulių „Aušros“ muziejaus edukacinių programų turinio analizė mokinių kūrybiškumo ugdymo aspektu. Tyrimo rezultatai yra aktualūs siekiant sudaryti platesnes galimybes kūrybiškumui tobulinti muziejų edukacine veikla.

Pagrindiniai žodžiai: muziejinė edukacija, kūrybiškumas, netradicinė mokymosi aplinka, edukatorius.

Įvadas

Šiuolaikinei visuomenei gyvenant laikotarpi, kai sparčiai kinta gyvenimo tempas, intensyvėja politiniai, ekonominiai ir socialiniai pokyčiai, iš žmonių reikalaujama smalsumo, nuolat prisitaikyti prie sparčios gyvenimo kaitos ir aktyviai įsitraukti į visuomenėje vykstančius procesus. Natūralu, kad dinamiškoje visuomenėje mokyklai keliamas uždavinys ugdyti kūrybingą žmogų, galintį diskutuoti, kritiškai ir laisvai mąstyti, gebantį prisitaikyti prie vykstančios kaitos, regeneruoti savo idėjas bei kūrybiškai spręsti kylančias problemas.

Kūrybiškumo (angl. *creativity*) sąvoka mokslinėje literatūroje apibrėžiama gana įvairiai, tačiau daugelis autorių sutinka, kad kūrybiškumas – tai asmenybės ypaty-

bė, padedanti atrasti nauja (Petruolytė, 2001; Becker–Textor, 2001), naujus raiškos arba problemos sprendimo būdus (Butkienė, Kepalaitė, 1996). Kūrybiškumas gali būti suvokiamas kaip individo polinkis į naują, originalų ar novatorišką ko nors komponavimą, modeliavimą ar mąstymą, kuriuo siekiama naujo originalaus rezultato. Ir nors, pagal H. Gardner (1993), nėra visapusiško kūrybiškumo, t. y. žmonės yra kūrybiški tik tam tikrose srityse, remiantis E. P. Torrance (1988) galima teigti, kad tam tikrų kūrybinių įgūdžių turi kiekvienas vaikas. Tačiau jų raiškos pobūdis, turinys, intensyvumas ir kt. nėra savaiminiai dalykai. Daugelis mokslininkų pripažįsta, kad mokinių kūrybiškumo ugdymas priklauso nuo pedagogo kūrybiškumo (Butkienė,

Kepalaitė, 1996; Grakauskaitė-Karkockienė, 2002), jo žinių ir pastangų sudaryti tinkamą kūrybiškumui ugdyti erdvę.

Pastaruoju metu gana plačiai nagrinėjamos vaikų kūrybiškumo ugdymo problemos: kūrybiniai gebėjimai, kūrybos rūšys, veiksniai ir kt. (Beresnevičienė, 1995; Dumčienė, 2001; Girdzijauskienė 2002; Grakauskaitė-Karkockienė, 2006; Petruolytė, 1995, 2001; Jonynienė, 1987), nors kūrybiškumo ir amžiaus sąsajos (koreliacija) kelia nemažai diskusijų. Vienų mokslininkų teigimu, kūrybiškos asmenybės, kad ir kokio būtų amžiaus, pasižymi tomis pačiomis savybėmis. Kitų nuomone, suaugusiųjų kūrybiškumas skiriasi nuo vaikų, nes pastarieji neturi pakankamai žinių. Todėl tiriant vaikų kūrybiškumą siūloma atsižvelgti į vaiko raidos ypatumus, ištraukimo į kūrybinę veiklą pobūdį ir pan. (Isaksen, 1994; Amabile, 1996; Csikszentmihalyi, 1996). Vaikų kūrybiškumo raiškos specifiškumą (dėl nepakankamo kiekio žinių ir informacijos apie tam tikrą darbo ar žaidimų sritį) pažymi ir lietuvių mokslininkai (Girdzijauskienė, 2004). Dėl minėtos priežasties kūrybos rezultatų naujumas dažnai traktuojamas kaip sąlygiškas. Išugdyti ar padėti vaikui pačiam išsiugdyti kūrybiškumo kompetenciją, suprantamą kaip gebėjimą originaliai, lanksčiai, tikslingai ir efektyviai mąstyti ir veikti, turi būti vienas iš svarbiausių šiuolaikinės mokyklos siekių. Vykstanti švietimo kaita skatina naujų pedagoginių darbo formų paiešką, konceptualių pagrindų formavimą, kūrybišką naujų edukacinių idėjų įgyvendinimą tiek tradicinėje, tiek netradicinėje mokymosi aplinkoje.

Informacinėje visuomenėje mokymasis vyksta ne vien organizuotoje edukacinėje, bet ir jai nepriklausančioje natūralioje aplinkoje (muziejuose, bibliotekose, dailės

ar teatro studijose). Pradinio ugdymo bendrojoje programoje (2008) pažymima, kad šiandien mokomasi įvairioje – mokyklinėje ir nemokyklinėje – aplinkoje, ieškant ugdymo turinio ir sociokultūrinio gyvenimo konteksto sąsajų. Pripažįstama, kad mokymosi aplinka turėtų būti kūrybiška: skatinanti mokinių mąstymo lankstumą, sudaranti sąlygas išvelgti, pastebėti problemas, mąstyti, eksperimentuoti, išgyvenant kūrybos ir atradimo džiaugsmą, ugdanti palankumą naujumui, lavinanti vaizduotę, žadinanti smalsumą bei atvirumą. Kaip tik tokia aplinka formuojasi muziejuje, pakankamai struktūruotoje, bet ir neformalizuotoje aplinkoje, sukuriančioje prielaidas įvairaus pobūdžio kūrybinei veiklai.

Norėdami būti efektyviomis mokymo institucijomis, muziejai siekia sukurti patrauklią edukacinę aplinką, nes, anot E. Hooper-Greenhill (1999), pozityvių pojūčių ir jausminių reakcijų terpėje formuojasi atitinkamų vertybių skalė, progresyvūs požiūriai ir sampratos, o visa tai drauge gali tapti motyvacija toliau kaupti žinias. Mokymasis netradicinėje aplinkoje gali padėti atrasti patrauklią veiklą, įgyti kiekvienam būtinų asmeninių, socialinių ir kultūrinių kompetencijų.

Muziejų edukacinė veikla, jos problemos domina daugelį mokslininkų ir muziejininkų. Užsienio autoriai L. H. Chapman (1982), M. Harrison, B. Naef (1985), S. Tischman (2005) moksliniuose straipsniuose analizuoja muziejų edukacinės aplinkos organizavimą, ryšius su ugdymo institucijomis. R. Baltrūnaitė (2003), J. Celiešiūtė (2005), R. Kogelytė-Simanaitienė (2008) aptaria mokymosi muziejuose galimybes ir formas; edukacinių programų svarbą, jų pranašumus išryškina A. Puškorius (2003), B. Žaliaduonienė (2003),

B. Kazlauskienė (2004), N. Jarockienė (2006). Tačiau stokojama tyrimų, nagrinėjančių moksleivių kūrybiškumo ugdymo galimybes muziejų edukacinėje aplinkoje.

Tyrimo **problema** galima nusakyti šiais klausimais: Ar pakankamai dėmesio skiriama mokinių kūrybiškumo plėtotei muziejų edukacinėje veikloje? Kaip būtų galima panaudoti muziejų teikiamas galimybes mokinių kūrybiškumui ugdyti?

Šio straipsnio **tikslai** – atskleisti pedagogų požiūrį į muziejų edukacinę veiklą, išsiaiškinti muziejų edukacinės veiklos tobulinimo galimybes kūrybiškumo ugdymo aspektu.

Atliekant tyrimą naudoti šie **metodai**: mokslinės literatūros šaltinių analizė, anoniminė anketinė apklausa raštu (anketoje pateikta uždarų ir atvirų klausimų, numatančių laisvos formos atsakymus ir leidžiančių išsamiau išnagrinėti tiriamą problemą), Šiaulių „Aušros“ muziejaus edukacinių programų turinio analizė, statistinė duomenų analizė ir interpretacija, padėjusi išryškinti pedagogų požiūrį į muziejų edukacinę veiklą ir jos sukuriamas galimybes mokinių kūrybiškumui ugdyti.

Tyrimo bazė ir imtis. Tyrimas atliktas Šiaulių miesto ir rajono mokyklose. Tyrime dalyvavo 72 pradinė klasių mokytojai, kurių pedagoginio darbo patirties vidurkis – 18 metų. Didžiausią respondentų dalį sudarė vyresnieji mokytojai. Pedagogai sutiko anonimiškai užpildyti anketas.

Kaip vienas iš edukacinės veiklos muziejuose atvejų buvo pasirinktas Šiaulių „Aušros“ muziejus, vienas iš didžiausių muziejų Lietuvoje, jungiantis Ch. Frenkelio vilą, Venclauskių namus, Aušros alėjos rūmus, dviračių, fotografijos, radijo ir televizijos muziejus, Žaliūkių vėjo malūną ir poeto Jovaro namus. Šiaulių „Aušros“

muziejus pristato edukacines programas bendrojo lavinimo mokyklai šešiomis kryptimis, kurios apima archeologiją, etnografiją, istoriją, dailę, technikos istoriją ir restauravimą. Kiekvienos krypties siūloma nuo dviejų iki 16 įvairios apimties ir intensyvumo teminių užsiėmimų: archeologijos krypties – 10, etnografijos – 16, istorijos – 5, dailės – 5, technikos istorijos – 12 ir restauravimo – du. Kokybinio tyrimo imtį sudarė 50 Šiaulių „Aušros“ muziejaus edukacinių programų. Abiejų tyrimų imtys buvo sukonstruotos patogiosios atsitiktinės imties metodu (Kardelis, 2002).

Mokytojų požiūris į muziejų edukacinę veiklą

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti pradinė klasių mokytojų nuomonę apie muziejaus edukacinių užsiėmimų naudą mokinių ugdymui labiau orientuojantis į kūrybiškumo ugdymo galimybes muziejine edukacija (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Mokytojų nuomonė apie edukacinių užsiėmimų naudą mokinių ugdymui (N = 72)

<i>Nuomonė</i>	<i>Absoliutus skaičius</i>	<i>Procentai</i>
Įgyjama žinių	32	44
Skatinama mokinių kūrybinė saviraiška	23	32
Sudaromos sąlygos tiriamajai veiklai	9	13
Kūrybinės užduotys padeda lengviau suvokti mokomąją medžiagą	5	7
Skatinama mokinių mokymosi motyvacija	3	4

Pedagogų teigimu, muziejų edukaciniuose užsiėmimuose labiausiai tenkina-

mas moksleivių žinių poreikis (44 proc.). Taikant diskusijos, grupinio ir individualaus darbo metodus, optimizuojamos darbo su mokomąja medžiaga galimybės, plėtojami mokinių gebėjimai išiminti ir atgaminti išmoktą medžiagą, ją sisteminti ir pan.

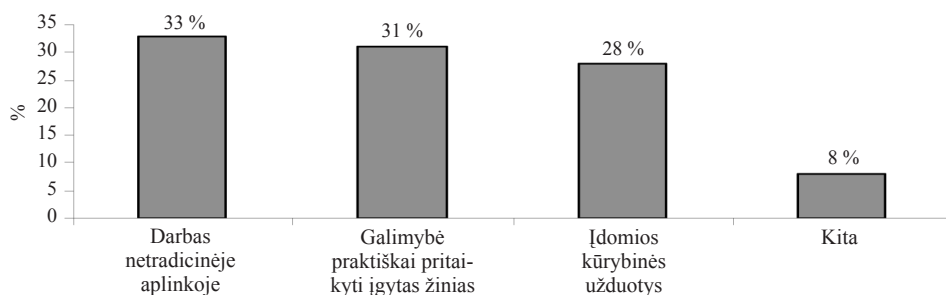
Respondentų nuomone, mokinių kūrybinės saviraiškos skatinimas (32 proc.) muziejine edukacija neabejotinai sąlygoja užsiėmimų naudą vaikų ugdymui. Naudojant įvairius meninės raiškos būdus, vizualines priemones, moksleiviams sudaroma galimybė susipažinti su eksponatais, įgyvendinti įvairias idėjas kūrybiniame procese ir įvertinti kūrybos rezultatą. Tirtiems mokytojams reikšminga, kad per edukacinius užsiėmimus vykstanti veikla naudinga mokinių kūrybinei saviraiškai skatinti.

E. P. Torrance (1988) teigimu, kūrybiškumas – tai sprendimų ieškojimas, spėliojimas ir hipotezių formulavimas, šių hipotezių tikrinimas ir koregavimas, rezultatų pateikimas, kitaip tariant, kūrybiškumas tiesiogiai siejamas su tiriamąja veikla. Muziejuje mokiniams suteikiama galimybė keistis idėjomis, koncepcijomis, informacija, įskaitant tyrinėjimą ir atradimą. Respondentams mažiau reikšminga (13 proc.) tai, kad muziejų edukaciniuose užsiėmimuose sudaromos sąlygos tiriamajai vei-

klai, kurios metu, pasak pačių pedagogų, ugdomas ir mokinių kūrybiškumas (priimant naujus sprendimus, eksperimentuojant, tiriant). Pasitelkus kūrybines užduotis lengviau suvokiamos mokomosios medžiagos (7 proc.) bei mokymosi motyvacijos skatinimo (4 proc.) naudą pažymėjo gerokai mažesnis tirtų mokytojų skaičius. Dalies respondentų nuomone, motyvacija galima skatinti tinkamai parinkus ir pateikus prasmingas ir įdomias užduotis. Galima daryti prielaidą, kad edukaciniai užsiėmimai muziejuose labiau tenkina mokinių žinių ir kūrybinės saviraiškos skatinimo poreikį, tačiau yra mažiau pedagogų vertinami lengvesnio mokomosios medžiagos suvokimo, ugdytinių mokymosi motyvacijos skatinimo aspektais.

Tyrimu siekta išsiaiškinti mokytojų nuomonę, ką jie labiausiai vertina muziejų edukaciniuose užsiėmimuose.

Daugiausiai tirtieji pedagogai pabrėžė darbą netradicinėje aplinkoje (33 proc.) ir galimybę praktiškai pritaikyti įgytas žinias (31 proc.). Netradicinėje muziejaus aplinkoje vaikas mokosi pažinti save, meno pasaulį, pajusti kūrybinį klimatą. H. Gardner teigimu, neformali, jauki ir prasminga muziejinė aplinka yra artima šiandienos vaikų poreikiams. Kūrybinė muziejaus atmosfera veikia individo produktyvumą,

Pav. Mokytojų nuomonė apie edukacinių užsiėmimų muziejuose teikiamas galimybes

gerą savijautą ir kūrybiškumą. Įdomi ir prasminga mokinių veikla, pagrįsta atradimų džiaugsmu, patirties įgijimu, skatina ir vidinę motyvaciją, kuri svarbi vaikų kūrybiniam elgesiui. Edukacinių užsiėmimų metu ieškoma, kurie praeities įvykiai artimi dabarčiai, kurie nutolę ir svetimi šiandienei visuomenei. Analogijų paieška arba tęstinumo suradimas skatina moksleivių pastabumą, ugdo mąstymą. Tinkamai parinkti pratimai, praktiniai darbai, savarankiškos užduotys sukuria prielaidas giliau suvokti žinias, praktinei jų pritaikymo galimybei.

Beveik trečdalis (28 proc.) respondentų išskyrė įdomias kūrybines užduotis, pateikiamas edukaciniuose užsiėmimuose. Pedagogai teigiamai vertina muziejaus edukatorių parengtų užduočių originalumą, ugdytinių galimybę dalyvauti kūrybos procese, susipažinti su įvairiomis vizualinėmis priemonėmis. Atlikdami užduotis mokiniai skatinami pasitikėti savimi, aplinkiniais, tirti kūrybai reikalingas priemones ir medžiagas, kritiškai reaguoti į savo ir kitų kūrybinius atradimus. Vaikų prigimtis reikalauja, kad jiems būtų suteikta galimybė kurti interpretuojant, organizuoti jų gebėjimus atitinkančią kūrybinę veiklą.

Moksleivių kūrybiškumo tobulinimo galimybės (mokytojų požiūris)

Pedagogų buvo paprašyta pateikti po kelis muziejų edukacinės veiklos tobulinimo kūrybiškumo ugdymo aspektu siūlymus. Anketoje respondentai nurodė įvairias galimybes, tačiau tyrimo duomenų analizei buvo atrinkti tik pirmuoju numeriu pateikti siūlymai, kurie pagal savo pobūdį buvo suskirstyti į keturias sritis, apskaičiuota kiekvienos srities procentinė išraiška.

2 lentelė. Mokytojų siūlymai dėl muziejų edukacinės veiklos tobulinimo kūrybiškumo ugdymo aspektu (N = 72)

<i>Siūlymai</i>	<i>Procentai</i>
1. Daugiau kūrybinių užduočių edukaciniuose užsiėmimuose	34
2. Dažniau naudoti šiuolaikines kūrybiškumą skatinančias raiškos priemones	31
3. Atnaujinti edukacinių užsiėmimų tematiką siejant ją su kūrybiškumo ugdymu	25
4. Integruoti šiuolaikines technologijas, skatinančias kūrybiškumą	10

Trečdalis (34 proc.) respondentų teigia, kad edukaciniuose užsiėmimuose reikėtų pateikti daugiau kūrybinių užduočių. Stebėjimo praktika rodo, kad muziejuose mokiniai dažnai įtraukiami į įvairią meninę veiklą. Remiantis R. Girdzijauskiene (2009), piešinio kopijavimas, objekto fragmento atkartojimas, juostos vijimas pagal pateiktą pavyzdį yra meninė, tačiau ne kūrybinė veikla, kuri, pagal I. Becker-Textor (2001), būtų pagrįsta kitokiu nei įprasta problemų atpažinimu, naujų, originalių sprendimų radimu. Dėl šios priežasties dalyvavimas meninėje veikloje dar negarantuoja, kad vaikas veikia kūrybiškai. Pedagogų nuomone, apgalvotų kūrybinių užduočių pateikimas, mokymo metodų įvairovė pajavirintų ir pagyvintų mokymo procesą muziejuje, skatintų vaikų tyrinėjimą, problemų sprendimą, kūrybą.

Mokytojai teigia, kad mokiniams turėtų būti sudaroma galimybė išmėginti įvairias technologijas, raiškos priemones, todėl akivaizdus respondentų siūlymas (31 proc.) per kai kuriuos edukacinius užsiėmimus dažniau ir racionaliau naudoti šiuolaikines medžiagas ir priemones. Tai

plėtotų mokinių gebėjimą suvokti medžiagų įvairovę, jų ypatumus, skatintų eksperimentuoti ir improvizuoti įgyvendinant kūrybinius sumanymus. Siūlymas gana problemiškas, nes naudojamų medžiagų ir priemonių įvairovę riboja menkas edukacinių programų finansavimas, nedidelė fiksuota bilieto kaina, kartais pačių edukatorių žinių ir supratimo, kaip ugdyti mokinių kūrybiškumą, asmeninė stoka. Muziejaus darbuotojai yra užsiėmimų organizatoriai, informacijos perteikėjai, veiklos koordinatoriai, kurių asmeninei iniciatyvai dažniausiai paliekamas kūrybiškumo ugdymo problemų sprendimas. Stokojama aktyvesnio bendradarbiavimo su bendrojo lavinimo mokyklų pedagogais, paprastai atliekančiais stebėtojo ir pagalbininko, bet ne bendradarbiaujančio kolegos ar konsultanto vaidmenį.

Respondentų nuomone, būtina tobulinti ir dažniau atnaujinti praktinių edukacinių užsiėmimų tematiką siejant ją su kūrybiškumo ugdymu, sudarant moksleiviams galimybę dalyvauti tiek individualioje, tiek bendroje grupės kūrybinėje veikloje. Mokinio sėkmę ugdymo procese lemia jo gebėjimas remtis anksčiau įgyta patirtimi, todėl edukacinį užsiėmimą vedantis muziejaus darbuotojas turėtų pasidomėti mokinių turimomis žiniomis. Refleksijos pakartojimas užsiėmimo pabaigoje leistų edukatoriui pamatyti ir įvertinti savo darbo efektyvumą, geriau suvokti lankytojų žinių, gebėjimų ir interesų įvairovę.

Muziejus, kaip informalaus ugdymo įstaiga, priimanti mokinius į edukacinius užsiėmimus, tampa paslaugos teikėju. Kad ši edukacinė paslauga būtų visavertė, organizatoriai turėtų suvokti užsiėmimų esmę, struktūrą, principus, pateikimo būdus, ieškoti informatyvaus turinio ir estetiškos pa-

teikimo formos, objektyvios faktų kalbos ir emocinio poveikio priemonių darnos. Edukatorius savo darbe turėtų remtis tokiomis principais, kaip antai: susilaikymas nuo vertinimo, orientacija į procesą bei asmenybę, o ne į rezultatą. Minėti principai gali būti sėkmingai realizuojami šiuolaikiniame muziejuje. M. Harrison, B. Naef (1985) teigimu, vaikų noro bandyti, eksperimentuoti, mokytis neturėtų slopinti įkyrios pastabos ar baimė suklysti – klaidos turėtų būti laikomos natūraliu mokymosi proceso dalyku.

Kaip vienas iš edukacinės veiklos muziejuose atvejų buvo pasirinktas Šiaulių „Aušros“ muziejus, pristatantis įvairias edukacines programas bendrojo lavinimo mokyklai. Muziejuje sukurtos kūrybinei veiklai pritaikytos erdvės, eksponatai ne tik demonstruojami, bet ir naudojami įvairioms praktinėms užduotims atlikti.

Kokybinio tyrimo metu buvo atlikta muziejuje siūlomų programų analizė kūrybiškumo ugdymo aspektu, *kūrybiškumą suvokiant kaip veiklą, pagrįstą kitokiu nei įprasta problemų atpažinimu, sprendimų radimu, kaip polinkį į naują, novatorišką komponentą, modeliavimą ar mąstymą, kuriuo siekiama originalaus rezultato.* Tuo pagrindu palankiomis kūrybiškumo ugdymui edukacinėmis programomis buvo traktuojamos programos, kuriose buvo siūloma tokia praktinė veikla, pavyzdžiui, kūrybiškai interpretuoti norimą būtybę karpinyje, pasirinktu vėlimo būdu išgauti įvairias formas, piešti ornamentus ant medžio anglimi, pagal istorinį siužetą sukurti gyvąjį paveikslą ir pan. (žr. 3 lentelę).

Daugiausiai edukacinių programų siūloma iš etnografijos, iš dalies archeologijos ir technikos istorijos kryptį. Analizuojant edukacines programas kūrybiškumui ug-

3 lentelė. Edukacinių programų pasiskirstymas pagal jų tinkamumą kūrybiškumui ugdyti

<i>Edukacinių programų kryptys</i>	<i>Siūlomos edukacinės programos</i>	<i>Palankios kūrybiškumui ugdyti edukacinės programos</i>
Archeologija	10	3
Etnografija	16	12
Istorija	5	3
Dailė	5	4
Technikos istorija	12	0
Restauravimas	2	0
Iš viso	50	22

dyti tinkamos veiklos aspektu, akivaizdu, kad ne visose pristatomose programose numatyta kūrybiškumui ugdyti palanki veikla. Tokia veikla yra numatyta tik pusėje visų muziejuje parengtų edukacinių programų. Daugiausiai kūrybiškumui ugdyti tinkamos veiklos yra siūloma etnografijos krypties edukacinėse programose (12 iš 16), proporcingai nemažai dailės (4 iš 5) ir istorijos (3 iš 5) krypties. Tačiau tik trijose iš 10 archeologijos krypties edukacinių programų yra siūlomos įvairi kūrybinė veikla. Nė vienoje technikos istorijos ir restauravimo krypties edukacinėje programoje nėra numatyta kūrybiškumą skatinanti veikla.

Atliekant detalesnę kokybinę teminių užsiėmimų anotacijų turinio analizę kūrybiškumo ugdymo aspektu, daugiausia dėmesio buvo kreipiama užsiėmimuose vykdomos veiklos kūrybiškumo raiškos pobūdžiui. Gauti rezultatai buvo sugrupuoti pagal skirtingus vykdomos veiklos kūrybiškumo raiškos pobūdį: dirbinių kūrimas

4 lentelė. Edukacinių programų pasiskirstymas pagal siūlomos veiklos kūrybiškumo raiškos pobūdį

<i>Veiklos sritys</i>	<i>Dirbinių kūrimas nurodant technologiją ir / ar dirbinio formą</i>	<i>Veiklos atkartojimas su kūrybos elementais</i>	<i>Tik veiklos atkartojimas</i>
Archeologija	1	2	–
Etnografija	8	3	1
Istorija	–	2	1
Dailė	1	2	1
Technikos istorija	–	–	–
Restauravimas	–	–	–
Iš viso	10	9	3

nurodant technologiją ir / ar dirbinio formą, veiklos atkartojimas su kūrybos elementais, tik veiklos atkartojimas (žr. 4 lentelė).

Nors beveik pusėje edukacinių programų siūlomos kūrybinės užduotys yra pakankamai aukšto kūrybiškumo raiškos lygmens, t. y. siūloma sukurti originalius kūrinius arba tik nurodoma dirbinio atlikimo technologija ir / ar jo forma, vis dėlto daugiausiai tokių užduočių yra etnografijos krypties edukacinėse programose (8), o kitos krypties programose tik po vieną arba apskritai nėra. Kitą gana didelę dalį sudaro edukacinės programos, kuriose kūrybiškumo skatinimo lygmuo yra žemesnis, t. y. siūloma atitinkama veikla su kūrybos elementais (pvz., nusikalti proginę monetą arba pagal duotą siužetą sukurti gyvąjį paveikslą).

Remiantis muziejaus edukacinių programų turinio analize galima teigti, kad kūrybiškumo ugdymo galimybės potencialiai yra didesnės nei realybėje. Be to, jos labai diferencijuojasi pagal atskiras eduka-

cinių programų kryptis: technikos istorijos ir restauravimo krypčių programose tokios galimybės apskritai nenumatoma, kitose pasiskirstymas yra gana įvairus ir skirtingas pagal veiklos pobūdį.

Išvados

Apibendrinant galima teigti, kad muziejai kaip informalaus ugdymo institucijos skiriasi nuo kitų savo specifika, t.y. informacijos pateikimo būdais, mokymo galimybėmis. Pozityviai nuteikianti netradicinė užsiėmimų aplinka, padedanti plėsti pažinimo ribas, skatinanti tirti, eksperimentuoti ir kurti, išskirtina kaip vienas iš svarbesnių veiksnių, skatinančių mokinių kūrybiškumą. Tyrimas parodė, kad pedagogai muziejų edukaciniuose užsiėmimuose labiausiai vertina mokinių darbą netradicinėje aplinkoje, galimybę praktiškai pritaikyti įgytas žinias, kūrybinių užduočių žaismingumą ir originalumą.

Muziejaus edukatoriai yra užsiėmimų organizatoriai, informacijos perteikėjai ir veiklos koordinatoriai, kurių iniciatyvai dažniausiai paliekamos mokinių kūrybiš-

kumo ugdymo problemos. Apgalvotos kūrybinės užduotys, mokymo metodų įvairovė pagyvintų mokymo procesą, skatintų vaikų tyrinėjimą, problemų sprendimą, kūrybą, tačiau edukatoriams ne visada pakanka patirties ir praktikos, kaip tai integruoti į muziejaus edukacinius užsiėmimus.

Pasigendama aktyvesnio bendradarbiavimo su bendrojo lavinimo mokyklų pedagogais, edukaciniuose užsiėmimuose atliekančiais stebėtojo ir pagalbininko, bet ne bendradarbiaujančio kolegos ar konsultanto vaidmenį.

Edukacinės veiklos potencialas Šiaulių „Aušros“ muziejuje mokinių kūrybiškumui ugdyti panaudojamas tik iš dalies. Be to, yra labai diferencijuotas pagal atskiras edukacinių programų kryptis.

Kūrybinių užduočių įvairovė, dažnesnis šiuolaikinių raiškos priemonių naudojimas, praktinių užsiėmimų tematikos atnaujinimas siejant ją su kūrybiškumo ugdymu, šiuolaikinių technologijų, skatinančių kūrybiškumą, integracija lemtų geresnę muziejų edukacinės veiklos kokybę, optimizuotų įvairaus pobūdžio kūrybinę veiklą.

LITERATŪRA

Amabile T. Motivation and Creativity: Effects of Motivational Orientation on Creative Writers, Boulder, CO. Westview, 1982.

Baltrūnaitė R. Mokymosi muziejuose galimybės ir formos. 2003. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/Lietuvos_muziejai_2003_nr3/baltrunaitė.htm> [žiūrėta 2003 m. vasario 12 d.].

Becker-Textor I. Kūrybiškumas vaikų darželyje. Vilnius: Presvika, 2001.

Butkienė G., Kepalaitė A. Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius: Margi raštai, 1996.

Beresnevičienė D. Kūrybinis mąstymas // Mokykla. 1995, Nr. 1–2, p. 58.

Celešiuūtė J. Muziejaus edukacinės aplinkos galimybės ir ribotumai pradinės mokyklos *curriculum*

plėtos kontekste // Jaunųjų mokslininkų darbai. 2005, Nr. 3 (7), p. 20–26.

Csikszentmihalyi M. Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention. New York: Harper Collins, 1996.

Dumčienė A. Kūrybingumo ugdymo aspektai. Kaunas: LKKA, 2001.

Edukacinės programos Šiaulių „Aušros“ muziejuje. Prieiga per internetą: <http://www.muziejai.lt/siauliai/ausros_educacija2002.htm> [žiūrėta 2002 m. kovo 10 d.].

Isaksen S. G., Dorval K. B. Creativity Problem Solving. Problem Finding, Problem Solving, and Creativity. New York: Norwood Ablex, 1994.

Jarockienė N. Muziejų edukacinė veikla: isto-

rija, samprata, praktika. 2006. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/Ateitis/images/Kurkime_ateities_muz_leidinys/leidinys_56_62.pdf> [žiūrėta 2006 m. vasario 15 d.].

Jonyrienė V. Jaunesniųjų moksleivių kūrybinio mąstymo ugdymas. Vilnius: PMTI, 1987.

Gardner H. Creating minds. New York: Basic, 1993.

Girdzijauskienė R. I–II klasių mokinių kūrybiškumo raiškos muzikinėje veikloje ypatumai. Moksleivių asmenybės brandos bruožai // Acta Paedagogica Vilnensia. 2002, t. 9, p. 119–130.

Girdzijauskienė R. Mokinių kūrybiškumo ugdymo Lietuvoje situacijos tyrimas. 2009. Prieiga per internetą: <<http://kultura2007.lt/uploads/straipsnis.doc>> [žiūrėta 2009 m. birželio 22 d.]

Grakauskaitė-Karkockienė D. Kūrybos psichologija. Vilnius: Logotipas, 2002.

Grakauskaitė-Karkockienė D. Kūrybos psichologijos pagrindai. Vilnius: VPU leidykla, 2006.

Harrison M., Naef B. Toward a Partnership: Developing the Museum-School Relationship // The Journal of Museum Education. 1985, vol. 10, p. 9–12.

Hooper-Greenhill E. The Educational Role of the Museum. London: Routledge, 1999.

Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Judex, 2002.

Kazlauskienė B. Lietuvos nacionalinio muzie-

jaus edukacinė veikla. 2004. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/zurnalas/2004_2_3/kazlauskiene.htm> [žiūrėta 2004 m. vasario 17 d.].

Kogelytė-Simanaitinė R. Šiuolaikinės muziejaus edukacijos ypatumai: nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus patirties sklaida // Tiltai. 2008, Nr. 2 (43), p. 93–104.

Petrulytė A. Kūrybiškumo ugdymas mokant. Vilnius: Presvika, 2001.

Pradinio ugdymo bendroji programa. 2008. Prieiga per internetą: <<http://www.pedagogika.lt/index.php?-469374926of>> [žiūrėta 2008 m. kovo 7 d.].

Puškorius A. Alytaus kraštotyros muziejaus edukacinė veikla. 2003. Prieiga per internetą: <http://www.muzejai.lt/prev_vers/Informacija/leidinys6.htm> [žiūrėta 2009 m. vasario 10 d.].

Tishman S. Usable knowledge: learning in museums. 2005. Prieiga per internetą: <<http://www.uknow.gse.harvard.edu/learning/LD2-1.html>> [žiūrėta 2009 m. kovo 23 d.].

Torrance E. P. The Nature of Creativity as Manifest in its Testing. The Nature of Creativity. England: Cambridge Univ. Press, 1988.

Žaliaduonienė B. Edukacinės veiklos analizė: Alytaus kraštotyros muziejaus patirtis. 2003. Lietuvos muziejai. 3. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/Lietuvos_muzejai_2003_nr3/zaliaduoniene.htm> [žiūrėta 2009 m. vasario 12 d.].

DEVELOPMENT OF PUPILS' CREATIVITY BY MUSEUM EDUCATIONAL ACTIVITIES

Asta Širiakovienė, Rasa Pocevičienė

S u m m a r y

One of the features of information society is that education takes place not only in the organized formal educational environment but also in informal natural different places. The potential possibilities of museum educational activities in development of pupils' creativity are investigated in this article. Educational environment in museum is dynamic and creative area for different kind informational and learning activities. The aim of the article is to clear up the possibilities to develop creativity by the aim of educational activities in museums. The analysis of 72 primary school teachers' opinion is presented in the article. The conclusion made on their analysis is that teachers give positive evaluation to museum educational activities in area of creativity develop-

ment but at the same time they recognize that not all potential possibilities in this area are used. The same idea could be confirmed on the basis of content of fifty museum educational programmes analysis. The case of Siauliai „Ausros“ museum has shown that there is differentiation among educational programmes. Majority of educational programmes are offered in area of ethnography, majority of activities in them are quite creative. But some educational programmes (in area of technics history and restoration) are not aimed at creativity development, there are no activities for pupils' creativity development offered.

Key words: museum education, creativity, non-traditional learning environment

Įteikta: 2010 06 07

Priimta: 2010 09 15